

ULOGA NAUČNOG PREDVIĐANJA U OBLASTI RATNE VEŠTINE

Naučno predviđanje danas postaje sve dominantnije u svim oblastima nauke, pa i u oblasti ratne veštine. Na to, pored ostalih faktora, bitno utiče nagli naučno-tehnološki razvoj koji je zahvatio gotovo celokupnu ljudsku delatnost. S druge strane, on je istovremeno skratio tehnološki ciklus u svim tehničkim domenima, što je imalo za posledicu brzu zamenu oružja, odnosno zastarivanje ne samo pojedinih borbenih sredstava, već i čitavih sistema naoružanja. Ovo je, pored ostalog, bitno uticalo da je naučno predviđanje u oblasti ratne veštine dobilo posebnu ulogu i značaj.

Naučno predviđanje pretpostavlja anticipaciju budućih odluka zasnovanih na pouzdanom predviđanju situacija, okolnosti i uslova u budućnosti. Prošlost i sadašnjost mogu biti samo deo elemenata na osnovu kojih se izgrađuje i podstiče naučno predviđanje. Kada je reč o elementima prošlosti i sadašnjosti i njihovom uticaju na naučno predviđanje, onda su to za naše uslove prevashodno iskustva iz proteklih ratova, posebno iz našeg NOR-a i drugih oslobodilačkih pokreta. Poznavanje toga predstavlja samo preduslov za uopštavanje iskustava i sagledavanje njihove primenljivosti u novim, sigurno daleko složenijim, uslovima. Pri tome se mora imati u vidu da se borbene situacije iz proteklih ratova nikad ne mogu pojaviti u svojoj istorijskoj konkretnosti, a i to da se novi rat nikada ne može uspešno da vodi na fonu proteklog rata. Da bi se mogla iskoristiti određena iskustva iz prošlosti posebno je važno otkriti zakonitosti i uslove samo određenih pojava i događaja, odnosno sagledati nove postupke i oblike oružane borbe u budućnosti.

Poznato je da postoje razni nenaučni metodi predviđanja događaja i kretanja u budućnosti. Nasuprot njima, postoje oblici naučnog saznanja čiji osnovni sadržaj čini upravo naučno predviđanje, koje se odlikuje time što se zasniva na prethodnom naučnom saznanju, što se ostvaruje određenim naučnim metodama, formama i procesima.

naučnog saznanja, i najzad, što se odlikuje celishodnošću i planskim prilazom problemima koje obrađuje. Prema tome, naučno predviđanje je povezano sa najvišom formom čovekovog saznanja — sa poznavanjem zakona razvitka.

Da bi se sagledao karakter eventualnog rata i oružane borbe, potrebno je jasno predvideti određene parametre, kao što su: tok i kretanje međunarodne vojnopolitičke situacije, opšte tendencije razvoja oružanih snaga i vojne doktrine, uticaj i posledice ogromnog razvoja nauke i tehnike, itd. To, pored ostalog, omogućava sagledavanje načina vođenja eventualnog rata, a i uloge pojedinih vidova oružanih snaga, pa i pojedinih sistema oružja.

Naučno predviđanje u oblasti ratne veštine sastoji se u otkrivanju nepoznatog i predviđanju kretanja i ishoda budućih događaja, posebno od momenta ratnog sukoba. To je moguće uspešno realizovati ako se, pored ostalih zahteva, korektno i dosledno primenjuje naučna metodologija. Tako, na primer, ako su oružane snage predmet naučnog predviđanja njemu se najčešće pristupa radi dobijanja opšte predstave i konkretnih intencija njihovog razvitka u celini, ili samo pojedinih njihovih delova, po određenim vremenskim periodima. Pri tome je naročito značajno saznati o opštem stanju oružanih snaga, o sistemu i stepenu savremenosti naoružanja prema njegovim taktičko-tehničkim karakteristikama i borbenim kvalitetima, o mogućnim vremenskim terminima za pojavu novih vrsta oružja, itd. Realni podaci umnogome zavise od saznanja konkretnih mogućnosti jedinica, ratne tehnike, naoružanja, elemenata komandovanja i to sve u kontekstu ekonomskih mogućnosti. Razvoj i opremanje oružanih snaga neizbežno dovodi do promena u taktici, operatici i strategiji, što ratnoj veštini nameće potrebu stalnog analiziranja i naučnog predviđanja svih mogućnih promena i unošenja odgovarajućih dopuna u vezi sa pripremom oružanih snaga i njihovom organizacijom i formacijom.

Osim ovih opštevažećih pretpostavki, kada je predmet naučnog predviđanja razvoj i modernizovanje oružanih snaga, treba uzeti u obzir i određene posebne pretpostavke. To su za nas mesto, uloga i zadaci oružanih snaga u koncepciji ONO, što je u osnovi opredeljeno dvema bitnim pretpostavkama: da je oružana borba glavni i najvažniji vid otpora i da ona sa svim drugim oblicima otpora čini nužnu i nedeljivu celinu. Prema tome, opšti zakoni i principi vođenja oružane borbe i naši posebni opredeljuju karakter i fizionomiju oružanih snaga. Pored toga, jedan od osnovnih parametara sastoji se u razvijanju oružanih snaga koje će svojom organizacijskom strukturom i borbenom spremnošću u celini i po sastavnim delovima —

komponentama, vidovima, rodovima i službama odgovarati zahtevima koncepcije odbrane zemlje. Uz to se mora uvažavati i drugi zahtev — da dalje usavršavanje oružanih snaga polazi od novih pogleda i nove tehnike, od obezbeđenja skladnog odnosa između pojedinih delova, od ekonomičnosti, univerzalnosti, itd. i sve to sučeljeno sa oblikom rata, karakterom zemljišta, mogućnošću eventualnog agresora i svom složenosti uslova koja može nametnuti ovakav jedan rat.

Naučno predviđanje, kao proces saznanja pojava u eventualnom ratu i kao zbir načina i metoda određivanja perspektive razvoja određenih taktičko-operativnih i strategijskih principa i postupaka, odnosno sagledavanja tendencija razvoja ratne tehnike, naoružanja i svih činilaca oružane borbe, odavno je privlačilo pažnju vojnih teoretičara i praktičara. Međutim, tek u novije vreme postignut je novi kvalitet i usvojena metodologija naučnog predviđanja, što ima izuzetan značaj za ratnu veštinu kao oblast vojne nauke. Pri tome treba imati u vidu da je naučno predviđanje, kao metod istraživanja, veoma tesno povezano sa drugim naučnim metodima. Mnogi metodi naučnog istraživanja, kao što su modeliranje, hipoteza, analogija i sl., sami izvršavaju funkciju predviđanja.

Sadržaj naučnoistraživačkog rada iz oblasti ratne veštine treba da obezbedi povratnu spregu između rezultata predviđanja budućnosti i procesa realizacije u sadašnjosti. Upravo ta permanentna sprega između predviđanja i proveravanja rezultata predviđenog omogućuje da se vrše određena poboljšanja i sadržaja i metodologije predviđanja. Na osnovu permanente provere predviđanja postižu se saznanja o skupovima činilaca koji su značajni u datim okolnostima i uslovima. Ovo se, pored ostalog, može postići pomoću izvođenja manevara, ratnih igara, na poligonu, u taktičkim vežbaonicama itd., ako se u tom smislu postavi cilj i primene odgovarajući naučni metodi. Pomoću saznanja o veličini odstupanja predviđanja u odnosu na stvarno ponašanje, otkriva se realnost određenih pojava u oružanoj borbi i usavršavaju metodološka zasnovanost i operacionalna preciznost. U mirnodopskim uslovima to su i jedini načini da se provere postavke i saznanja do kojih se dolazi primenom metode naučnog predviđanja, kao i ostalih naučnih metoda.

Naučno predviđanje polazi od opštih teorijskih postavki i od svakodnevnog praktičnog iskustva. Pravilna analiza događaja, pojava i procesa omogućuje saznanje o njihovoj unutrašnjoj povezanosti, uočavanje određenih zakonitosti, a i realno sagledavanje tendencija daljeg razvoja i kretanja. Zbog toga se izuzetna pažnja mora pokloniti proučavanju različitih informacija o određenim problemima koji

su predmet naučnog predviđanja. Ako su blagovremeno i u dovoljnom obimu prikupe i obrade postojeće relevantne informacije, može se računati sa velikom sigurnošću da će se saznanje određenog problema završiti kvalitetno. Nedovoljna obaveštenost, odnosno nedovoljno korišćenje naučnih i stručnih informacija ne može dovesti do boljih rezultata, a još manje do novih saznanja. Pri tome je važno da informacija bude planski usmerena, sistematična, objektivna i povezana u svim fazama naučnog predviđanja.

Naučnotehnički progres se neprestano odvija u oblasti ratne veštine, a istovremeno su ograničene mogućnosti praktične provere određenih teorijskih i naučnih saznanja. Oblici, načini i vidovi oružane borbe, a i celokupni ratni ambijent ne mogu se, u smislu potpune ratne stvarnosti, reprodukovati kroz obuku, manevre, ratne igre i sl. Otuda i bitna osobenost da se zakoni, principi i pravila u oblasti ratne veštine dobrim delom otkrivaju kroz »imitiranje« ratne stvarnosti na ratnim igrama, poligonima i u taktičkim vežbaonicama. Ma koliko se ove radnje izvodile u približno ratnim uslovima, one se odvijaju bez prisustva stvarnog neprijatelja, njegovog odlučivanja, volje i sl. To su istovremeno ograničavajući faktori i u ovoj naučnoj oblasti, koji se moraju imati u vidu pri oceni vrednosti i pouzdanosti saznanja dobijenih pomoću ove i drugih naučnih metoda.

Kvantitativna i kvalitativna promenljivost bitnih faktora ratne veštine takođe ističe značaj naučnog predviđanja. Ljudski i tehnički faktor, zatim prostor, vreme i ambijent — s obzirom na svoju promenljivost — zahtevaju intenzivna i uvek nova saznanja. Mada se ovi faktori mogu pojavljivati u istom odnosu i u nekim drugim naučnim oblastima, za oblast ratne veštine je to posebno karakteristično i ovo postavlja uvek nove zahteve naučnom predviđanju.

Složenost naučnog predviđanja u oblasti ratne veštine uslovljena je i raznovrsnošću veza, odnosa i uticaja na oružanu borbu i rat u celini. Dinamičnost borbenih dejstava, potreba za velikim brojem informacija i prisustvo dezinformacija protivnika o svojim pravim namerama i sl., usložava naučno predviđanje. Praktično, celokupna delatnost u miru okrenuta je pripremama za eventualni rat. Ukoliko se njegov karakter potpunije sagleda, pripreme će biti realnije, a sposobnost za početnu fazu i dalji tok rata veća i efikasnija. Složenost naučnog predviđanja nameće potrebu da se u obzir uzmu svi faktori u međusobnoj zavisnosti, s tim da u centru uvek bude ljudski faktor (čovjek) pri sagledavanju budućnosti i njegove uloge.

Osnovu naučnog predviđanja u ratnoj veštini, pored opštih zakonitosti, predstavljaju i zakoni rata i oružane borbe. To je teorijska osnova koja pruža mogućnost da se jasnije sagledaju karakter i fizio-

nomija rata, a u vezi s tim i svi drugi faktori rata i oružane borbe u duhu koncepcije opštenarodne odbrane. Pri tome se mora poći od aksioma da se nikada neće stvoriti koncepcija odbrane zemlje i doktrina koje bi bile nepromenljive zauvek, s obzirom na to da one označavaju proces koji se neprekidno odvija. Zbog toga se koncepcija ONO neprestano usavršava onako kako je bitni faktori determinišu i opredeljuju. Pri tome je naročito važno da se, putem naučno-teorijskog i stručnog rada i naučnog predviđanja budućnosti, otkriju, usvoje i dopune sistemski, organizacijski, materijalno-tehnički, kadrovska i sva druga rešenja, koja će biti korak dalje u procesu razrade i usavršavanja sistema ONO. Zato je nužno da se kroz naučno predviđanje sagledaju svi bitni faktori koji su od posebnog značaja za usmeravanje glavnih pravaca dalje izgradnje oružanih snaga, za konkretnu razradu svih aspekata otpora i osnovnih tokova i zadataka na planu razvoja i stalnog usavršavanja sistema opštenarodne odbrane u celini.

Polazeći od iznetih osnova, naša vojna nauka dolazi do novih saznanja u svim etapama razvoja vojne teorije. Ove osnove omogućile su, pored ostalog, jasno definisanje naše koncepcije opštenarodne odbrane i vojne strategije. Otuda i doktrinarno-strategijski principi i koncepcija opštenarodne odbrane u celini predstavljaju osnovu trajnog razvoja ovog sistema i njegove vojnopolitičke opravdanosti. Naša koncepcija odbrane, kao što je poznato, nije vezana ni za jednu tekuću ili trenutnu opasnost. Ona predstavlja dugoročan proces, izraz naše stvarnosti i jedino opravdanu alternativu sa tendencijom stalne dogradnje i usavršavanja, u čemu naučno predviđanje zauzima značajno mesto.

Sagledavajući karakter eventualnog rata, u mogućnosti smo da pripremimo naše oružane snage i da razvijamo sve praktične aspekte oružanog otpora, kao glavnog sadržaja i oblika ispoljavanja društvene sile, i svih drugih oblika otpora koji sačinjavaju nedeeljivu celinu. Naučno predviđanje neposredno se odražava, putem postojećih materijala naše vojne doktrine i drugih normativnih dokumenata, na praktične pripreme i na sve mere radi uspešnog realizovanja koncepcije opštenarodne odbrane. Sve ovo istovremeno služi kao baza da se putem naučnog predviđanja dođe do novih saznanja koja će unaprediti našu vojnoteorijsku misao, normativna dokumenta i praktičnu delatnost.

Naučno predviđanje ima poseban značaj i za razvoj adekvatne borbene tehnike i oružja. Tim putem dolazimo do sagledavanja optimalnih sistema oružja i borbenih sistema, u okviru naših potreba i mogućnosti, a i do eventualnih korektura u pripremi oružanih snaga ili pojedinih borbenih sistema i sistema oružja. To omogućuje da

nova borbeni tehnika, naoružanje i sistemi oružja pripremaju performanse koje će odgovarati fizionomiji borbenih dejstava koja se očekuju u budućnosti.

Potpunost i tačnost naučnog predviđanja u ratu se proveravaju tokom izvođenja borbenih dejstava, tj. kroz rezultate operacija, bojeva i borbi, a i učinke oružja i borbene tehnike. Pošto bi bilo kasno i krajnje različito da se čeka eventualni rat za ovu proveru, to se u doba mira mora sve ovo proveravati na jedino mogućan način — na manevrima i ratnim igrama. U tom smislu je veoma poučan manevar »Sloboda 71« koji je, pored ostalog, imao za cilj da proveri realnost određenih vojnostrategijskih principa. Opšti uspeh manevra i sve naučne i stručne analize potvrdile su da je postavljeni cilj i u ovom pravcu uspešno realizovan i da je omogućio sagledavanje i potvrdu proveravanih vojnostrategijskih principa. Ujedno su dobijeni potrebni indikatori u smislu njihove dalje orijentacije, dogradnje i usavršavanja.

Naučno predviđanje ima veoma zapaženu ulogu i za donošenje odluke komandanta, bilo da se odnosi na organizovanje borbenih dejstava, komandovanje, sadejstvo, ili različite situacije u borbi. Poznato je da se pre donošenja odluke moraju saznati određeni elementi radi izvršenja zadataka, koji su vezani za određene snage, organizaciju POB, PVO, PDB, sistem snabdevanja i sl. Svestrana procena situacije i poznavanje elemenata obezbeđuju da se, s velikom tačnošću, odredi ceo proces izvođenja borbenih dejstava i da se argumentovano proračuna i isplanira dejstvo sopstvenih snaga. Kibernetika i primena operacionalnih metoda ne samo da ubrzava taj proces, nego mu daje i nov kvalitet. Zbog toga su analize situacije i različitih izvora informacija i proračuna za donošenje odluka normalno obuhvaćene procesom naučnog predviđanja.

U ratu je praktično celokupna delatnost usmerena na predviđanje u bližoj i daljoj perspektivi. To se odnosi kako na postizanje veće efikasnosti u borbi, tako i na sve faktore od kojih zavisi uspeh u pojedinim periodima rata, odnosno rata u celini. Izraziti primer svestranog predviđanja razvoja i uspeha NOB dao nam je drug Tito još 1941. godine. Ta njegova misao i duh uspeha i pobede provejavali su tokom celog NOR-a.

Da bi starešine mogle da koriste naučno predviđanje, nužno je da poznaju njegove metode i tehniku, a i domen koji se njime može postići. To se može ostvariti samo upornim i sistematskim radom, kako bi se postigla veština spoznaje i mogli racionalno da koriste postignuti rezultati. Ovo ujedno nameće potrebu stalnog bogaćenja

teorijske i metodološke spremne starešina i njihovog dobrog poznavanja ratne veštine i intencija njenog daljeg razvoja.

Naučno predviđanje nemoguće je uspešno i znalački koristiti bez poznavanja najnovijih rezultata nauke i tehnike. Operacionalna metoda, elektronsko-računska tehnika, statistička i druge metode istraživanja omogućuju da se, sa velikom sigurnošću, sagledava budućnost i stvara osnova naučnog predviđanja. Stoga treba uložiti još dosta napora kako bi naučnim predviđanjem ovladao što veći broj starešina i štabova. Planski i organizovan rad je prvi preduslov za to, a visoke vojne škole u tome imaju veliku ulogu i značaj.

U celini uzeto, naučno predviđanje u oblasti ratne veštine omogućava stvaranje objektivnih kriterija u svim njenim delatnostima. Ono sve više objektivizira proces donošenja odluka u miru i ratu, čime se maksimalno eliminiše subjektivno prilaženje rešavanju značajnih pitanja ratne veštine. Zbog toga ovom pitanju treba posvetiti izuzetnu pažnju, naročito u smislu ovladavanja metodima naučnog predviđanja, a i stalnog praćenja i racionalnog korišćenja svih novih saznanja do kojih se dolazi pomoću ove i drugih naučnih metoda.

Svrha mi je bila da jednim kratkim osvrtom samo podvučem izuzetno značajnu ulogu naučnog predviđanja u oblasti ratne veštine.

Pukovnik

Miljenko ŽIVKOVIĆ